

REGERINGSKANSLIET

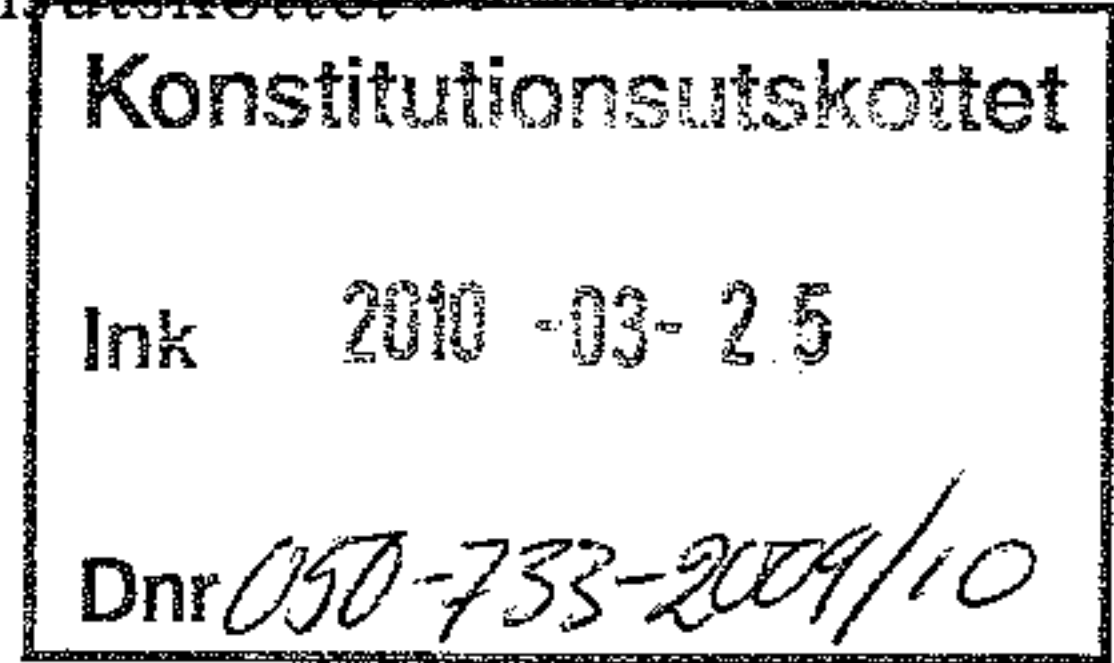
2010-03-25

SB2009/10187

Statsrådsberedningen

Rättschefen

Konstitutionsutskottet
Riksdagen

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 17 och 25 – Granskning av regeringens styrning av Vattenfall

Härmed överlämnas en promemoria från Näringsdepartementet.

Regeringskansliets kontaktperson i ärendet är expeditionschefen Dag Ekman.

Christina Weihe

Konstitutionsutskottets granskningsärenden 17 och 25 – Granskning av regeringens styrning av Vattenfall

Med anledning av Statsrådsberedningens begäran lämnas här underlag till svar på konstitutionsutskottets frågor i rubricerade ärenden.

1. Vilka ägardirektiv/instruktioner lämnades av statens ägarrepresentanter på bolagsstämman våren 2009? Vilken dokumentation finns om sådana ägardirektiv/instruktioner? Vem representerade ägaren vid bolagsstämman? Deltog denna representant i de beslut om årsredovisningen för bolaget som fattades på stämman 2009. Anges i årsredovisningen 2008 bolagets åtagande i det s.k. kontrollavtalet?

Statens ägarrepresentant lämnade på årsstämman den 29 april 2009 instruktionen att Vattenfall AB skulle fokusera på (i) värdeskapande, lönsamhet och kostnadskontroll, (ii) den europeiska omställningen till hållbara energisystem, samt (iii) att stärka varumärket Vattenfall så att det speglar de höga ambitioner som finns hos ägare och företagsledning. Detta framfördes i ett tal av statssekreteraren Ola Alterå på stämman. Instruktionen fastställdes inte av bolagsstämman genom beslut.

Talet finns dokumenterat i årsakten och är återgivet i sin helhet på Vattenfall AB:s hemsida.

Statssekreteraren Ola Alterå representerade ägaren vid stämman i enlighet med ett förordnande beslutat av statsrådet Maud Olofsson den 28 april 2009.

I enlighet med den till förordnandet bilagda instruktionen röstade statssekreteraren Ola Alterå för att godkänna fastställelse av resultaträkningen och balansräkningen samt av koncernresultaträkningen och koncernbalansräkningen för 2008.

Kontrollavtalet beskrivs i bolagsstyrningsrapporten (sid. 44 i Vattenfall AB:s årsredovisning) enligt följande:

”Beträffande de tyska dotterbolagen finns sedan juni 2008 ett särskilt avtal, ett så kallat ”Beherrschungsvertrag”, mellan Vattenfall AB och det tyska holdingbolaget Vattenfall Europe AG. Enligt avtalet ställer sig styrelsen (”Vorstand”) i holdingbolaget under Vattenfall AB:s kontroll och Vattenfall AB har rätt att utfärda direktiv avseende styrningen. Vattenfall AB har utfärdat ett sådant direktiv, av innebörd att holdingbolaget ska följa VMS¹. Det är sedan styrelsens i holdingbolaget uppgift att se till att VMS i oförändrat skick implementeras i hela holdingbolaget och i övriga tyska dotterbolag.”

Bolagets ”åtagande i det s.k. kontrollavtalet” (härmed förstås nettoförlusttäckningsgarantin) anges alltså inte i årsredovisningen 2008.

2. Vad är syftet med att en av styrelseledamöterna i Vattenfall är kansliråd vid Näringsdepartementets enhet Statligt ägande?

Som framgår av statens ägarpolicy tillgodoses genom sådan styrelsemedverkan ägarens krav på insyn i verksamheten och den ger en möjlighet till aktiv förvaltning. Styrelsemedverkan medför även att styrelsen samlat får en för bolaget relevant kompetens. Denna medverkan fråntar dock inte styrelsen dess ansvar enligt arbetsordningen att genom styrelseordföranden samordna sin syn med företrädare för ägaren i frågor av avgörande betydelse. Det är styrelsen som helhet som ska besluta om en fråga är av avgörande betydelse och som följaktligen beslutar om någon samordning ska ske.

3. Hur dokumenteras de återkommande kvartalsvisa, månadsvisa, veckovisa eller dagliga möten som enligt svarspromemorian hålls mellan företrädare för regeringen och bolaget?

Som framgår av svar till fråga 2 i tidigare ingivet underlag, sker sedan första kvartalet 2009 en regelbunden uppföljning och diskussion kring mål och prioriterade aktiviteter. Sedan samma tidpunkt finns agendor dokumenterade i årsakten för de kvartals- och månadsvisa möten som äger rum. I de fall dessa möten resulterar i ställningstaganden och/eller instruktioner från ägarens sida dokumenteras dessa i årsakten eller, i förekommande fall, i en särskild akt.

De veckovisa eller dagliga kontakter som äger rum med bolaget är av mer löpande karaktär vid behov. Ställningstaganden och/eller instruktioner som görs inom ramen för dessa kontakter dokumenteras också i årsakten eller, i förekommande fall, i en särskild akt.

4. I promemorian svar på fråga 3 anges att styrelseordföranden ska samordna sin syn med företrädare för ägaren i frågor av avgörande betydelse. Hur tolkas från regeringens sida begreppet ”samordna”? Vem är

¹ VMS, Vattenfall Management System.

från regeringens sida ansvarig för samordningen? Sker dokumentation vid de tillfällen samordning äger rum?

Begreppet "samordna" tolkas i detta fall såsom ett utbyte av information/synpunkter för att i frågor av avgörande betydelse nå ställningstaganden som såväl styrelse som ägare kan ställa sig bakom. Samordningen kan resultera i att ägaren instruerar bolaget att agera alternativt inte agera på ett visst sätt.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att berört statsråd ansvarar för samordningen. Från bolagets sida är, som ovan nämnts, styrelseordföranden ansvarig för samordningen.

Samordningen dokumenteras i årsakten eller, i förekommande fall, i en särskild akt.

5. I promemorians svar på fråga 4 (s. 3) anges att det vid tidpunkten för överlämnandet av skrivelse 2008/09:120 2009 års redogörelse för företag med statligt ägande till riksdagen ännu inte fanns tillräckligt underlag för att ägaren skulle kunna göra en korrekt analys av kontrollavtalets konsekvenser. Vilket underlag fanns tillgängligt?

I samband med utredningen om en ny kärnkraftslagstiftning bad ägaren i januari 2009 Vattenfall AB att kortfattat sammanfatta det ansvar som följer av Paris- och Wienkonventionerna vid en atomskada i framförallt Tyskland och Storbritannien. Detta resulterade i att Vattenfall AB den 26 januari 2009 översände en sammanfattning rubricerad "Ansvar för atomskada". Sammanfattningen, som inte berör nu aktuellt kontrollavtal, besvarade inte ägarens frågor på ett fullständigt och tydligt sätt utan väckte ytterligare frågor, varför bolaget ombads att återkomma med en mer komplett promemoria kring bolagets kärnkraftsansvar.

Den 25 mars 2009 översändes en promemoria rubricerad "Promemoria avseende kärnkraftsansvar" upprättad av Vattenfall AB:s koncernstab juridik. I denna promemoria redogjordes för att ett kontrollavtal hade ingåtts mellan Vattenfall AB och Vattenfall Europe AG den 19 juni 2008 och att Vattenfall AB enligt detta kontrollavtal ska kompensera Vattenfall Europe AG "för en eventuell redovisad årlig nettoförlust".

Vidare angavs:

”Skulle Vattenfall Europe AG enligt gällande solidaritetsavtal² tvingas betala för en kärnkraftsolycka i Tyskland och detta skulle resultera i att Vattenfall Europe AG fick en nettoförlust och denna förlust inte kan kompenseras genom uttag från sådan avkastning som överförts till reserver i Vattenfall Europe AG ska Vattenfall AB kompensera Vattenfall Europe AG för bristen. Samma sak gäller för det fall det skulle ske en kärnkraftsolycka vid något av Vattenfallkoncernens tyska kärnkraftverk som inte kan täckas av tillståndsinnehavarens medel med följd att Vattenfall Europe AG:s subsidiära ansvar enligt domination agreement och utfärdade moderbolagsgarantier behöver ianspråkta.”

Även denna promemoria föranledde följdfrågor från ägarens sida med avseende på vad som avsågs med ”bristen” och vad detta i praktiken innebar för Vattenfall AB. Följaktligen ombads Vattenfall AB att återkomma med ytterligare analys. Den 16 oktober 2009 översände bolaget en reviderad version av mars-promemorian tillsammans med en schematisk bild som tydliggjorde i vilken ordning ansvar skulle kunna utkrävas från försäkringsbolag, de aktuella tyska kärnkraftanläggningarna, de direkta och indirekta ägarna till kärnkraftanläggningarna samt enligt gällande solidaritetsavtal vid en tysk kärnkraftsolycka.

Vid tidpunkten för överlämnandet av skrivelse 2008/09:120 2009 års redogörelse för företag med statligt ägande till riksdagen fanns således ännu inte tillräckligt underlag för att ägaren skulle kunna göra en korrekt analys av kontrollavtalets konsekvenser.

6. Var styrelseledamoten från Näringsdepartementets enhet för statligt ägande närvarande när styrelsen i mars 2008 fattade beslut om att ingå det s.k. kontrollavtalet?

Ja.

7. I promemorians svar på fråga 5 anges att regeringen delar Riksrevisionens uppfattning om att det tillägg som gjorts i bolagsordningen behöver klargöras och att regeringen i samarbete med Vattenfall AB:s styrelse inlett ett omfattande strategiarbete. Vid vilken tidpunkt inledde regeringen sitt strategiarbete för att klargöra Vattenfalls uppdrag?

Strategiarbetet inleddes den 28 augusti 2008.

² Såsom framgår av not 45 i årsredovisningen för 2008 är det obligatoriska försäkringsbeloppet för samtliga aktörer som driver kärnkraftanläggningar i Tyskland tillsammans MEUR 2 500. Skadekrav upp till MEUR 256 täcks genom den tyska Atomförsäkringspoolen. Skadekrav överstigande MEUR 256 upp till maximalt MEUR 2 500 täcks ytterst genom en gemensam ansvarsöverenskommelse (”Solidarvereinbarung”) mellan de tyska kärnkraftverkens ägare.

8. I konstitutionsutskottets PM 2009-10-30 redovisas på s. 3 uppgifter i en artikel i Dagens nyheter den 8 juni 2009 om Vattenfalls investeringar i förnybar energi och dess andelar i förhållande till totala investeringar. Är dessa uppgifter korrekta?

Ja, vid den aktuella tidpunkten var dessa uppgifter korrekta.

9. Har regeringen vid något tillfälle godkänt eller informerats om investeringsplaner? Hur har detta i så fall dokumenterats?

I enlighet med aktiebolagslagen är det Vattenfall AB:s styrelse som ansvarar för respektive beslut om investeringspolicy, investeringsprogram samt enskilda investeringar. Dock ska styrelsen enligt sin arbetsordning samordna sin syn med företrädare för ägaren i frågor av avgörande betydelse. Så skedde exempelvis vid förvärvet av Nuon, som alltså var en investering av avgörande betydelse som ägaren ställde sig bakom. Sådana ställningstaganden dokumenteras i årsakten eller, som skedde avseende förvärvet av Nuon, i en särskild akt.

10. Var regeringen informerad om planerna inom Vattenfall på försäljning av elnätet? Hur har detta i så fall dokumenterats?

För tydlighetens skull bör klargöras att någon beslutspunkt avseende en försäljning av Vattenfall AB:s svenska elnät inte har förelagts styrelsen. Bolaget diskuterar och överväger i den löpande förvaltningen kontinuerligt avyttrings- och förvärvsmöjligheter. Det är dock endast vissa av dessa frågor som hänskjuts till styrelsen för beslut. Inom ramen för dessa överväganden och den kontinuerliga ägardialogen har företrädare för ägaren muntligen informerats om att en diskussion förevarit kring en sådan eventuell avyttring.